

СТАЛНА КОНФЕРЕНЦИЈА
ГРАДОВА И ОПШТИНА

ОДРЖИВИ РАЗВОЈ У ГРАДОВИМА И ОПШТИНАМА У СРБИЈИ

Стајшус и сјтрашеије

Београд, септембар 2008

The background features a stylized illustration of a tree with a large, light green circular canopy and a thick, light green trunk. In the bottom left corner, there is a stylized house with a dark green roof and a light green body, featuring four yellow rectangular windows arranged in a 2x2 grid.

СТАЛНА КОНФЕРЕНЦИЈА
ГРАДОВА И ОПШТИНА

**ОДРЖИВИ РАЗВОЈ
У ГРАДОВИМА И ОПШТИНАМА
У СРБИЈИ**

Статус и стратегије

Београд, септембар 2008.

Одрживи развој у градовима и општинама у Србији

Статус и стратегије

Издавач

Стална конференција
градова и општина
Македонска 22
Београд

Аутор

Милош Катић

Лектор

Вида Никић

Графички дизајн

Атеље, Београд

Штампа

Досије, Београд

Тираж: 500 копија

ISBN: 978-86-82455-73-8

CIP - Каталогизација у публикацији

Народна библиотека Србије, Београд

CIP

502.131.1(497.11)"2007/2008"

КАТИЋ, Милош

Одрживи развој у градовима и општинама у Србији : статус и стратегије / [Милош Катић].

– Београд : Стална конференција градова и општина, 2008 (Београд : Досије). – IV, 41, IV, 41 стр. ; 21 cm

Насл. стр. приштампаног превода: Sustainable Development in Towns and Municipalities in Serbia. – Упоредо срп. текст и енгл. превод. – Текст хир. и лат. – Тираж 500. – Стр. 1-2: Увод / Ђорђе Станичић.

ISBN 978-86-82455-73-8

а) Одрживи развој – Србија – 2007-2008

COBISS.SR-ID 153145100

Ова брошура је припремљена у оквиру пројекта „Одрживи развој у градовима и општинама у Србији 2007–2008“ који је СКГО реализовала у сарадњи са Асоцијацијом локалних и регионалних власти Норвешке (КС) уз финансијску подршку Министарства иностраних послова Норвешке.

Садржај

1. УВОД	1
2. СТАЛНА КОНФЕРЕНЦИЈА ГРАДОВА И ОПШТИНА	3
Управљање организацијом – тела и органи	5
Стручна служба	6
Саветодавни центар СКГО	7
Центар за обуку	8
Центар за подршку изградњи локалних капацитета	9
СКГО и европске интеграције	11
СКГО и међународна сарадња	11
Међународни и домаћи скупови	12
Информисање и издаваштво	12
Програми и пројекти	13
3. ОДРЖИВИ РАЗВОЈ НА ЛОКАЛНОМ НИВОУ У СРБИЈИ	15
Зашто локална стратегија одрживог развоја	16
4. ПРЕТХОДНЕ АКТИВНОСТИ	
СТАЛНЕ КОНФЕРЕНЦИЈЕ ГРАДОВА И ОПШТИНА	19
Досадашњи резултати	20
Локална агенда 21 – прекограничном сарадњом до одрживе заједнице ...	21
5. ПРОЈЕКАТ „ОДРЖИВИ РАЗВОЈ	
У ГРАДОВИМА И ОПШТИНАМА СРБИЈЕ 2007 – 2008“	23
Јачање капацитета за примену стратегија	
локалног одрживог развоја у пилот општинама	24
Јачање и проширење мреже Коалиција ЛА21	24
Придруживање Коалицији	25
Интерна координациона група	25
Остале активности	26

6. ПЕРСПЕКТИВЕ ЗА ОДРЖИВИ РАЗВОЈ НА ЛОКАЛНОМ НИВОУ У СРБИЈИ И ПЛАНОВИ СКГО	27
Зашто стратешко планирање.....	27
Наставак пројекта „Одрживи развој у градовима и општинама Србије 2007 – 2008“	28
Нова партнерства за одрживи развој.....	29
EXCHANGE 2.....	30
Општи циљ.....	31
Планирани резултати	31
Трајање и средства.....	31
Улога СКГО.....	32
7. ОСТАЛИ ЗНАЧАЈНИЈИ РЕЛЕВАНТНИ ПРОЈЕКТИ НА ПОЉУ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА У СРБИЈИ.....	33
Програм МЕГА	34
Програм развоја општина у југозападној Србији (ПРО).....	35
Програм опоравка и развоја општина у Пчињском и Јабланичком округу – МИР И МИР2	36
МСП програм	38
Визија МСП.....	39
Мисија МСП	39
СПИСАК СКРАЋЕНИЦА (акронима)	40

1.

Увод

Одрживи развој је дефинисан као „развој којим се иде у сусрет потребама садашњости тако да се не угрожава могућност будућих генерација да задовоље своје сопствене потребе“ (World Commission on Environmental and Sustainability, 1987). Овај концепт проглашен је кључем политике развоја како ЕУ, тако и УН.

Концепт одрживог развоја се сматра прекретницом у глобалном приступу заштити животне средине и развоја. ЕУ га је усвојила на Министарској конференцији у Бергену 1990. године, а УН на Самиту о животној средини и развоју (УНЦЕД) у Рио де Жанеиру 1992. године. Том приликом је усвојен и термин Агенда 21 - документ сваке државе у коме се одрживи развој препознаје као веза између економског развоја, учешћа јавности и заштите животне средине. Локална Агенда 21 је документ којим би требало да буду обухваћени сви аспекти одрживости једне локалне заједнице.

У Јоханесбургу 2002. године, под окриљем Уједињених нација, одржан је Светски самит о одрживом развоју (WSSD), на коме су анализирани дотадашњи резултати у реализацији Агенде 21 и других докумената Конференције из Рио де Жанеира, али и договорени будући правци и приоритети везани за даљу примену концепта одрживог развоја. Самит је фирмисао одржив развој као окосницу међународних активности и дао

нови стимуланс глобалној акцији за борбу против сиромаштва и заштиту животне средине. Такође, на Петој Министарској конференцији "Животна средина за Европу", одржаној у Кијеву, 2003. године, Министарском декларацијом потврђена је важност заштите животне средине и одрживог развоја у региону, односно потврђена је обавеза спровођења усвојених докумената.

Напредак у области заштите животне средине у Србији јасно је видљив у последње време, иако нас чекају многобројне активности и изазови у овом пољу. Покренуте су одређене активности везане за питања одрживог развоја, како на националном, тако и на локалном нивоу.

Превасходни циљ ове публикације је да информише, стручну и ширу јавност о поменутиим активностима, са акцентом на локални ниво и локалну самоуправу. У публикацији дајемо кратак осврт на тренутно стање о питању одрживог развоја у градовима и општинама у Србији, информације о пројектима и активностима као и могућностима за даљи рад на локалном одрживом развоју.

Уверени смо да ће ова публикација бити од користи, како локалним самоуправама, тако и свима који су заинтересовани за ову проблематику, те да ће утицати на повећање броја учесника.

Генерални секретар СКГО

Ђорђе Станичић

2.

Стална конференција градова и општина

Стална конференција градова и општина, национална асоцијација локалних власти у Србији, основана је 1953. године.

Стална конференција градова и општина је место:

- ☞ окупљања, разматрања заједничких питања и проблема, формулисања и представљања заједничких интереса, јединица локалне самоуправе;
- ☞ заступања интереса јединица локалне самоуправе и утицаја на централну власт у процесу дефинисања стратешких праваца и доношења прописа који су значајни за локалну самоуправу;
- ☞ размене мишљења, знања и најбољих практичних решења из рада локалне самоуправе;
- ☞ повезивања и сарадње локалних власти на националном и међународном плану;

- ☞ информисања чланова, партнера и јавности о свим питањима који су значајни за локалну самоуправу;
- ☞ пружање савета и разноврсних услуга чланству кроз разне обуке;
- ☞ реализације пројеката који су значајни за локалну самоуправу у Србији;
- ☞ подршке градовима и општинама у изградњи капацитета, дефинисању и реализацији стратешких опредељења, изради и имплементацији пројеката и приступу финансијским средствима.

Мисија СКГО је да заштити интересе, пружа висококвалификационе услуге и подржава развој и унапређење локалне самоуправе кроз заједничко деловање чланства, у складу са европским стандардима.

Кроз рад органа и тела СКГО и кроз спровођење пројектних активности, Асоцијација је ангажована на питањима јачања капацитета локалне самоуправе, увођења праксе ЕУ у рад локалних власти, модернизације комуналних услуга, реформи система јавних финансија, јачања грађанског учешћа на локалном нивоу, заштите животне средине, унапређења етничке једнакости на локалном нивоу, етичког кодекса понашања локалних функционера, успостављања међународне сарадње, и многим другим активностима које помажу развоју локалних заједница.

Ради остваривања циљева у оквиру поменутих активности, Асоцијација спроводи програме и пројекте, организује конференције, округле столове, јавне расправе и састанке радних тела која су ангажована на одређеним питањима. Поред тога, Стална конференција градова и општина пружа саветодавну и стручну подршку у формулисању и остваривању стратешких циљева и пројеката локалне самоуправе, обезбеђује потребну обуку и подржава своје чланове у приступу донаторским средствима.

Будући да је значај рада националне асоцијације локалних власти препознат од стране централних власти, Стална конференција градова и општина је потписала **Прошколок о сарадњи са Народном скупштином Републике Србије** и **Споразум о сарадњи са Владом Републике Србије**.

Ради својих циљева, Асоцијација се стара о: једнакој заступљености и равноправном учешћу свих својих чланова, без обзира на њихову величину, односно развијеност; поштовању политичке разноликости, родну равноправност, поштовању етничке и националне разноликости и благовременом и правовременом приступу информацијама које су значајне за рад локалне самоуправе.

Сви градови и општине у Србији су чланови Сталне конференције градова и општина и пуноправно учествују у њеном раду.

УПРАВЉАЊЕ ОРГАНИЗАЦИЈОМ – ТЕЛА И ОРГАНИ

Тела и органи СКГО и њихове надлежности регулисани су Статутом СКГО.

- ☞ **Скупштина** је највиши орган Сталне конференције градова и општина а сачињавају је сви представници градова и општина (чланови СКГО). Скупштина се одржава најмање једном у две године, а по потреби и чешће.
- ☞ **Председништво** је извршни орган Скупштине који управља радом Асоцијације, представља њене интересе и доноси кључне одлуке које су значајне за њен рад.
- ☞ **Председник**, уз подршку два потпредседника, представља СКГО на националном и међународном плану и председава седницама Скупштине и Председништва.
- ☞ **Надзорни одбор**, као орган Скупштине, образује се да би контролисао рад органа и тела Асоцијације и материјално-финансијско пословање.
- ☞ **Генерални секретар** непосредно извршава одлуке и закључке органа Сталне конференције градова и општина, именује га Скупштина, на предлог Председништва.

- ☞ **Одбори** Сталне конференције градова и општина су радна тела која окупљају представнике градова и општина око битних питања из надлежности локалне самоуправе, размене искустава и формулисања законодавних и других врста иницијатива за побољшање положаја и функционисања локалне самоуправе.

СТРУЧНА СЛУЖБА

Стручну службу асоцијације чине:

- ☞ генерални секретар,
- ☞ заменик генералног секретара,
- ☞ три помоћника генералног секретара за:
  - ☞ заступање,
  - ☞ услуге чланству,
  - ☞ финансије,
- ☞ Кабинет генералног секретара (са Службом за информисање),
- ☞ Општа служба,
- ☞ Служба за финансије и рачуноводство,
- ☞ Служба за европске интеграције и међународну сарадњу,
- ☞ Одељење за информационе технологије.

Сектор **заступања** чине одељења за: политички систем локалне самоуправе, друштвене делатности, економско-финансијска питања, комунална питања и питања урбанизма и животне средине. На челу сваког одељења налази се шеф одељења. Сектором за заступање руководи помоћник генералног секретара за заступање.

Сектор **заступања – област финансија**, покрива јавне финансије и финансирање локалне самоуправе. Циљеви се реализују кроз рад одељења

за економско-финансијска питања. За ову област рада одговоран је помоћник генералног секретара за финансије.

Сектор **услуга** чине: Саветодавни центар, Центар за обуке и Центар за подршку јачања локалних капацитета, предвођени менаџерима центара. Сектором за услуге руководи помоћник генералног секретара за услуге.

САВЕТОДАВНИ ЦЕНТАР СКГО

Саветодавни центар Сталне конференције градова и општина (СКГО) пружа саветодавну помоћ и подршку градовима и општинама у Србији, односно изабраним, именованим и постављеним лицима, као и запосленима у општинској администрацији, у областима које су од приоритетног значаја за локалну самоуправу. Врло значајна активност Саветодавног центра јесте и иницирање разних дискусија, предавања, израда публикација и других видова унапређења знања и способности запослених у општинама.

Делокруг питања и захтева које прима Саветодавни центар је широк – од уско правних питања, питања из области финансија и локалног економског развоја, до енергетске ефикасности, урбанизма, социјалне политике, комуналних делатности, заштите животне средине и др. Услуге које Центар пружа градовима и општинама обухватају и: организовање саветовања и стручних скупова, иницирање размене искустава између домаћих градова и општина, као и између иностраних и овдашњих јединица локалне самоуправе, покретање специјализованих издања (као што је Правни билтен „Прописи и пракса“) и др.

У складу са својим слоганом „На услузи локалној самоуправи“, Саветодавни центар СКГО труди се да на једном месту обједини знања и услуге за којима постоји потреба у нашим градовима и општинама. Саветодавни центар формирао је **Библиотеку СКГО** коју чине: материјали (приручници, брошуре, водичи, стратешки планови и др.) које је произвела СКГО, партнерске институције и организације (попут Владе Републике Србије, међународне и домаће владине и невладине организације), као и разноврсне публикације самих градова и општина. Библиотека СКГО је јединствена „банка знања“ која у овом тренутку садржи више од 300 публикација из

бројних области (законских регулатива, стратешких планирања, писања пројеката, одрживог развоја, заштити животне средине и др.), у електронском и штампаном формату, на српском и енглеском језику.

Осим ове базе докумената, Саветодавни центар је формирао и базу у којој се налазе најчешће постављена питања из градова и општина, као и базу прописа релевантних за област локалне самоуправе. У току је и реконструкција базе података о експертима који су задужени за питања локалне самоуправе и финансија, локалног економског и одрживог развоја, управљања отпадом, енергетске ефикасности и др., али и за сваки други профил стручњака за којим се укаже потреба.

ЦЕНТАР ЗА ОБУКУ

Мисија Центра за обуку СКГО је да успостави одржив систем обуке на локалном нивоу и да својим члановима пружи обуку која треба да развије високо професионалне, одговорне и ефикасне локалне самоуправе.

Главни приоритети Центра за обуку су:

- ☞ јачање и изградња капацитета локалних заједница путем обуке;
- ☞ организација и спровођење периодичних истраживања које су потребне локалним самоуправама за изградњу капацитета и за обуку, ради квалитетног праћења промена и ефикасног одговора на потребе јединица локалне самоуправе у Србији;
- ☞ развој одрживе и ефикасне комуникационе мреже и успостављање оквира за размену информација између централних и локалних институција, укључујући донаторе и друге заинтересоване стране, ради успостављања координираног и квалитетнијег система обуке представницима локалне самоуправе;
- ☞ учешће у развоју Националне тренинг стратегије за локалне самоуправе;
- ☞ реализација иницијатива везаних за обуку које подржавају донаторске организације;

- ☞ учешће у успостављању стандарда у области припреме, реализације, мониторинга и евалуације обука намењених локалним самоуправама;
- ☞ подизање капацитета запослених у Сталној конференцији градова и општина пружањем адекватне обуке за запослене.

Формирана је база тренинг материјала који су реализовани у СКГО у оквиру бројних пројеката у претходне 2 године. Постојећи материјали могу бити искоришћени као одлична основа за даљи рад, како би се одговорило на посебне потребе и захтеве општина. Формирана је и база тренера и експерата за различите области које су значајне за локалне самоуправе, као и база логистике.

У сарадњи са партнерима Центра за обуку СКГО, дизајнирани су тренинг-програми који се односе на област европских интеграција, писање пројектних предлога, управљање пројектним циклусом, локалног економског развоја, општинског маркетинга и др.

ЦЕНТАР ЗА ПОДРШКУ ИЗГРАДЊИ ЛОКАЛНИХ КАПАЦИТЕТА

Идеја за формирање новог центра настала је током припреме друге фазе програма EXCHANGE, који пружа помоћ градовима и општинама у припреми и реализацији пројеката и стратешком планирању.

УСЛУГЕ ЦЕНТРА

Активности Центра за подршку изградњи локалних капацитета биће груписане у неколико основних група:

- ☞ Помоћ у изради стратешких планова – уз помоћ ЕУ и локалних стручњака. Тим СКГО ће развити и унапредити постојећи модел

стратегије одрживог локалног развоја који ће бити понуђен свим општинама. Такође ће понудити стручну помоћ свим заинтересованим општинама у изради нових или ажурирању постојећих стратешких планова. Тим Центра ће помагати и у области припреме акционих планова.

- ☞ Помоћ у припреми пројеката – у Центру ће бити прикупљена досадашња искуства у припреми пројеката, укључујући приручнике и примере реализованих пројеката. Чланови Центра или спољни сарадници ће такође понудити заинтересованим општинама саветодавну помоћ у изради пројеката.
- ☞ Помоћ у реализацији пројеката – запослени у Центру или спољни сарадници ће пружати савете у области реализације пројеката, пре свега у пројектним финансијама, извештавању и набавкама (области које су се током прве фазе програма EXCHANGE и других сличних програма показале као најпроблематичније).
- ☞ Реализација грант и кредитних програма – запослени у Центру ће проћи обуку за спровођење грант и кредитних програма. У току су преговори да СКГО буде партнер за реализацију кредитног програма KFW (Kreditanstalt Für Wiederaufbau) и овај програм би требало да почне 2008. године. Такође, запослени би требало да учествују у спровођењу грант шеме програма EXCHANGE III (планиран почетак 2010. године). СКГО ће понудити реализовање грант шема и другим заинтересованим донаторима.
- ☞ Прикупљање информација о текућим донаторским програмима и координација донатора – у сарадњи са другим тимовима СКГО, запослени у Центру ће подржавати прикупљање информација, а по потреби ће организовати координативне састанке донатора. Такође, прикупљаће информације о могућностима финансирања општинских пројеката, а преко канала информисања СКГО (електронски билтен, мрежа повереника) редовно ће обавештавати чланице.

СКГО И ЕВРОПСКЕ ИНТЕГРАЦИЈЕ

Да би се оствариле европске вредности и стандарди, СКГО се концентрише на:

- ☞ спровођење програма обуке да би се упознали органи и функционисање Европске уније;
- ☞ обезбеђивање свих релевантних информација који су значајни за европске интеграције, укључујући информације о доступности фондова и програма за локалну самоуправу, као и одговарајуће формуларе и процедуре за апликације;
- ☞ успостављање дијалога између градова и општина с једне стране, посредством СКГО, са свим релевантним друштвеним чиниоцима и онима који одлучују да ли су пројекти значајни за европске интеграције, са друге стране;
- ☞ успостављање партнерских односа са привредним субјектима, друштвеним организацијама, установама и невладиним организацијама.

СКГО И МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА

Стална конференција градова и општина учествује у избору и доприноси раду националне делегације Србије у Конгресу локалних и регионалних власти Савета Европе (CLRAE - Conference of Local and Regional Authorities of Europe).

СКГО је активно укључена у Мрежу асоцијација локалних власти југоисточне Европе (NALAS - Network of Associations of Local Authorities in South-East Europe),

СКГО је чланица Савета европских општина и регија (CEMR - Council of European Municipalities and Regions) и Светске асоцијације Уједињени

градови и локалне власти (UCLG - United Cities and Local Governments), Међународног савета за локалне еколошке иницијативе (ICLEI - International Council for Local Environmental Initiatives).

СКГО сарађује са:

Асоцијацијом локалних и регионалних власти Норвешке, Уједињеним градовима Француске, Савезом италијанских општина; Националном асоцијацијом општина Републике Бугарске, Савезом општина Чешке Републике, Асоцијацијом локалних власти Словачке Републике, Савезом аустријских градова, Асоцијацијом локалних власти Холандије, Асоцијацијом локалних власти Израела, Заједницом општина Црне Горе, Заједницом јединица локалних самоуправа Македоније, Савезом општина и градова Републике Српске, Савезом општина Словеније и многим другим.

МЕЂУНАРОДНИ И ДОМАЋИ СКУПОВИ

У оквиру својих активности, Стална конференција градова и општина организује конференције, округле столове, јавне расправе, семинаре, симпозијуме и радионице посвећене темама које су значајне за унапређење рада и побољшање положаја локалне самоуправе. Осим представника градова и општина, овим скуповима присуствују и представници државних органа, међународних организација, организација цивилног друштва и донатора.

ИНФОРМИСАЊЕ И ИЗДАВАШТВО

- ☞ Месечник „Локална самоуправа“
- ☞ Електронски билтен
- ☞ Правни билтен „Локална самоуправа - Прописи и пракса“
- ☞ Интернет презентација СКГО (www.skgo.org)

- ☞ Интернет презентација програма „Exchange“ (www.exchange.org.rs)
- ☞ Интернет презентација Програма подршке грађанском учешћу (<http://gradjanskoucesce.skgo.org>)
- ☞ Интернет презентација Програма заштите животне средине и одрживог развоја (www.la21serbia.org)
- ☞ Интернет презентација посвећена локалним гео-информационим системима (<http://gis.skgo.org>)
- ☞ Публикације, лифлети и брошуре
- ☞ Медијски и јавни наступи

ПРОГРАМИ И ПРОЈЕКТИ

Да би се што потпуније и свеобухватније помогло развоју и напретку градова и општина, Стална конференција градова и општина спроводи велики број пројеката и програма. Пројекти које спроводимо уз подршку многобројних страних донатора разматрају теме: веће учешће грађана у јавном животу на локалном нивоу, реформу система јавних финансија, јачање локалне самоуправе у Србији, заштиту животне средине и одрживи развој, модернизацију комуналних услуга, социјалну заштиту, локални економски развој, европске интеграције и др.

Подршку у реализацији пројеката и програма СКГО добија од:

- ☞ Европске уније;
- ☞ Владе Краљевине Шведске, посредством SIDA - Swedish International Development Cooperation Agency;
- ☞ Владе Савезне Републике Немачке, посредством GTZ
- ☞ Владе Швајцарске, посредством SDC;
- ☞ Владе Краљевине Норвешке, посредством сарадње са Асоцијацијом локалних и регионалних власти Норвешке (KS);

- ☞ Владе Уједињеног Краљевства, посредством DFID - Department For International Development;
- ☞ Вестминстер фондације за демократију;
- ☞ Института за отворено друштво (LGI) и Фонда за отворено друштво.

У остваривању свог програма и бројних пројеката, СКГО добија подршку од многих међународних актера као што су **USAID** - United States Agency for International Development, **UNDP** - United Nations Development Programme, **OSCE** - Organization for Security and Co-Operation in Europe, влада појединих европских земаља и многих других.

3.

Одрживи развој на локалном нивоу у Србији

У оквиру „Програма заштите животне средине и одрживог развоја у градовима и општинама Србије 2004 – 2006“, који су покренули Асоцијација локалних и регионалних власти Норвешке (КС) и Стална конференција градова и општина (СКГО), у јуну 2004. године, образована је Интерресорна група да напише Нацрт стратегије локалног одрживог развоја. Интерресорна група је била састављена од представника одбора СКГО, локалних самоуправа, Министарства науке и заштите животне средине Републике Србије, Националног Савета за одрживи развој, тима за израду Стратегије за смањење сиромаштва и цивилног сектора.

Нацрт Стратегије локалног одрживог развоја припремљен је, након вишемесечног рада, почетком 2005. године, а затим представљен у одговарајућим националним телима (Министарству науке и заштите животне средине, Националном савету за одрживи развој, Одбору Скупштине Србије за заштиту животне средине, итд.), на јавној расправи током фебруара, марта и априла 2005. године.

Предлог Стратегије локалног одрживог развоја разматрали су учесници Конференције о локалном одрживом развоју маја 2005. године, и препоручили

да се усвоји на следећем редовном заседању Скупштине Сталне конференције градова и општина.

Стратегија локалног одрживог развоја је усвојена на Националној конференцији о локалном одрживом развоју у децембру 2005. године, као стратешки оквир за одрживи развој градова и општина у Србији. На истој конференцији усвојена је и Декларација о локалном одрживом развоју.

Стратегија је усаглашена са Консултативном стратегијом одрживог развоја Европске уније „Одржива Европа за бољи свет – Европска стратегија одрживог развоја“ (ЦОМ (2001) 264 финал), Повељом европских градова и општина ка одрживости – (Алборг повеља из 1994. године), Лисабонским акционим планом „Од повеље до акције“ из 1996., „Позивом из Хановера европским општинским лидерима на заокрету 21. века“ из 2000., „Позивом из Јоханесбурга“ из 2002., Завршним документом Конференције Алборг+10: „Обавезе из Алборга“ и „Фано смерницама“, и завршним документом конференције „Управљање одрживим градовима“.

ЗАШТО ЛОКАЛНА СТРАТЕГИЈА ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА

Досадашњи концепт развоја у Србији се показао као неуспешан и утицао је на слабљење улоге локалне самоуправе, негативна миграциона кретања и неравномеран регионални развој. Услед тога дошло је до осиромашења мањих средина и бројних економских и социјалних проблема, као и оних у области заштите животне средине.

Период у којем се Србија тренутно налази карактерише процес демократске транзиције, суштинске трансформације националне економије и постепене децентрализације. У оквиру овог процеса локалне заједнице добијају већа овлашћења, али и већу одговорност за властити развој. Локалне самоуправе су пре великим изазовом, како у области економског развоја, тако и на пољу инфраструктуре и комуналних делатности, просторног и урбанистичког планирања, заштите животне средине, друштвеног развоја и смањења сиромаштва. Основни проблеми у свакој

од наведених области, као и циљеви и правци активности, детаљно су наведени у Стратегији локалног одрживог развоја.

Постоји оправдана бојазан да би се локалне самоуправе (користећи се инвестицијама и фондовима ЕУ) могле одредити за убрзани економски развој, али који не би био усклађен са социјалним аспектом и заштитом животне средине, због нагомиланих проблема и увек присутног политичког момента. Овакав приступ би могао довести до несагледивих последица, које би дугорочно имале врло негативан ефекат по укупан квалитет живота у Србији.

Задатак сваке одговорне локалне власти је да, користећи на најбољи могући начин своје потенцијале и могућности, ради у интересу својих грађана. Да би се достигао одређени, жељени степен развоја, неопходан је стратешки приступ који је дугорочан, и који обједињује различите процесе и излази у сусрет различитим потребама.

Стога, одрживи развој подразумева да се привредни раст базира на физичком капацитету и на издржљивости средине, разумевању везе између друштва, развоја и окружења, и где јачању економије која подразумева ефикасно коришћење ресурса, бринући да довољно ресурса остане на располагању и будућим генерацијама.

4.

Претходне активности Сталне конференције градова и општина

Пројекат „Програм заштите животне средине и одрживог развоја у градовима и општинама Србије 2004 – 2006“ покренут је са општим циљем да се побољша квалитете живота у локалним заједницама у Србији. Основни циљеви програма су били:

- ☞ побољшати ситуацију у области заштите животне средине;
- ☞ омогућити локалним самоуправама да дефинишу и спроводе политику одрживости у будућем развоју градова и општина Србије;
- ☞ унапредити сарадњу са националним властима по питању развоја општина и одрживог развоја на националном нивоу.

Како би се створио општи циљ Програма, један део активности је био фокусиран на оспособљавање СКГО да пружа адекватну подршку општинама које су њене чланице и да на компетентан начин заступа њихове интересе, у дијалогу са националним властима.

Кључна одредница у програму је било усвајање „Стратегије локалног одрживог развоја“.

Усвајање Стратегије довело је до одабира пилот општина, што је био централни елемент у процесу имплементације Стратегије. На конкурс за пилот општине пријавило се 95 општина, од којих је након двомесечне евалуације, одабрано 7: Сомбор, Бечеј, Коцељева, Смедеревска Паланка, Параћин, Прокупље и Варварин.

ДОСАДАШЊИ РЕЗУЛТАТИ

Програм је пружио подршку пилот општинама да, кроз коришћење препоручене методологије, методе партиципативног планирања и додатне активности усмерене на подизање јавне свести, израде своје стратегије локалног одрживог развоја. Све општине су израдиле и усвојиле стратегије, одлукама СО, током 2007. године.

Програм је такође указао на важност умрежавања као предуслов за бољу међусобну сарадњу општина, размену информација и бољу координацију у остваривању заједничких интереса. Тако је формирана Коалиција ЛА21/ LA21 - Local Agenda 21, коју су, поред пилот општина чиниле још и општине Ада, Панчево и Пријепоље, а које су у тренутку формирања мреже усвојиле, или биле у процесу израде својих стратегија одрживог развоја.

За представнике пилот општина организовано је неколико различитих тренинга у циљу унапређења њихових знања и вештина, као и студијско путовање у Норвешку, где су могли да са колегама из норвешких општина размене мишљења и искуства.

Посебан значај Програма заштите животне средине и одрживог развоја у градовима и општинама Србије огледа се у изузетним резултатима у информисању и подизању свести о одрживом развоју, успостављању међународне сарадње на овом пољу, као и добијању подршке националних власти.

ЛОКАЛНА АГЕНДА 21 – ПРЕКОГРАНИЧНОМ САРАДЊОМ ДО ОДРЖИВЕ ЗАЈЕДНИЦЕ

Стална конференција градова и општина је уз финансијску подршку Европске агенције за реконструкцију а у координацији Министарства финансија Републике Србије, започела реализацију пројекта Локална агенда 21 – Прекограничном сарадњом до одрживе заједнице, јула 2007. године.

Захваљујући искуствима са програмима одрживог развоја и заштите животне средине у градовима и општинама Србије, који је СКГО спровела у сарадњи са Асоцијацијом локалних и регионалних власти Норвешке (КС), и који је као један од резултата имао израду стратегија локалног одрживог развоја у седам пилот општина у Србији, развијена је методологија израде ЛА21 која је примењивана и у шест општина у Војводини у оквиру овог Пројекта: Ковин, Нови Бечеј, Ириг, Сремски Карловци, Кула и Оџаци.

Општи циљ пројекта је побољшање квалитета живота у општинама пограничних регија кроз обострану сарадњу у имплементацији стандарда Европске уније и принципа одрживог развоја прожетих кроз ЛА21. Специфични циљ пројекта је да кроз широк партиципативни процес произведе Стратегију као свеобухватни стратегијски развојни документ горе наведених 6 општина у Војводини, заснован на постојећем стратегијском оквиру Националне стратегије.

Прекогранични партнер на пројекту била је Асоцијација локалних власти регије Баја у Мађарској, која је својим искуством у области стратешког планирања на локалном нивоу помогла у изради методологије и начина рада, али и у фази спровођења пројекта пренела нека од својих искустава војвођанским општинама.

У процесу реализације пројекта у трајању од 12 месеци постигнути су следећи резултати:

- ☞ Израђена је стратегија одрживог развоја у свих шест горе наведених општина у Војводини и извршено је усвајање истих од стране скупштине општине.

- ☞ Реализовано је промовисање стандарда Европске уније у области одрживог развоја са обе стране границе, кроз размену искустава између мађарских и српских експерата у општинама, и међу доносиоцима одлука на локалном нивоу.
- ☞ Омогућено је повећано грађанско учешће у области политике на локалном нивоу, користећи партиципативни приступ у процесу израде и развоја стратешких планова општина.
- ☞ Израдом и усвајањем стратегија у свих 6 општина поспешена је интерна сарадња међу српским општинама, кроз укључивање шест војвођанских општина у мрежу „Коалиција ЛА21“ (коалиција од тренутно 10 општина у Србији које су израдиле стратегију локалног одрживог развоја, а која је формирана током имплементације Програма одрживог развоја и заштите животне средине у градовима и општинама Србије), уз коришћење искустава мађарских партнера.

5.

Пројекат „Одрживи развој у градовима и општинама Србије 2007 – 2008“

Пројекат „Одрживи развој у градовима и општинама Србије 2004 – 2006“ представља наставак сарадње СКГО И КС која је успостављена 2004. године покретањем „Програма заштите животне средине и одрживог развоја у градовима и општинама Србије“. Дугорочни циљ пројекта је обезбеђење константне помоћи општинама у Србији на њиховом путу ка одрживом развоју. Основни циљеви пројекта су:

- ☞ јачање капацитета за примену стратегија локалног одрживог развоја у пилот општинама – општинама које су израдиле и усвојиле стратегије у оквиру „Програма заштите животне средине и одрживог развоја у градовима и општинама Србије“;
- ☞ јачање и проширење мреже општина које су усвојиле стратегије локалног одрживог развоја – Коалиција ЛА21;
- ☞ ширење информација и подизање јавне свести о одрживом развоју.

Пројекат се реализује у периоду од октобра 2007. године до септембра 2008. године, уз продужетак за још 12 месеци.

ЈАЧАЊЕ КАПАЦИТЕТА ЗА ПРИМЕНУ СТРАТЕГИЈА ЛОКАЛНОГ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА У ПИЛОТ ОПШТИНАМА

У оквиру пројекта, за представнике пилот општина су организовани тренинзи о мониторингу имплементације стратегија и акционом планирању, а предвиђен је и тренинг о буџетирању. Сви тренинзи су припремљени и дизајнирани у складу са потребама које су исказали представници општина, а који ће допринети њиховом додатном оспособљавању за имплементацију стратегија.

Као посебна активност, општинама је обезбеђена обука, а затим и техничка помоћ у припреми предлога пројеката за ЕУ фондове. Сви предлози пројеката произилазе из општинских стратегија одрживог развоја.

ЈАЧАЊЕ И ПРОШИРЕЊЕ МРЕЖЕ КОАЛИЦИЈА ЛА21

Мрежа Коалиција ЛА21 представља форум за предлагање политике и конкретних решења везаних за одрживи развој, на локалном, регионалном и националном нивоу, размену искустава на планирању и имплементацији локалног одрживог развоја, као и ширење идеја одрживог развоја. Коалиција ЛА21 има и лобистичку улогу.

Пројектом „Одрживи развој у градовима и општинама Србије 2007 – 2008“ је било предвиђено одржавање три састанка Коалиције ЛА21. На првом састанку који је одржан у Панчеву 7. децембра 2007. године, општине Нови Бечеј, Ковин, Ириг, Кула, Оџаци, Сремски Карловци, Чајетина, Ужице и Пожега су потписали приступницу мрежи, чиме су званично постали чланови Коалиције. Коалиција ЛА21 тренутно има 19 чланова.

На сваком од састанака, поред редовних тема које се односе на даљи рад и развој Коалиције, и на имплементацију стратегија, општинама су обезбеђене различите презентације о актуелним дешавањима везаним за одрживи развој, или о могућностима које им стоје на располагању.

ПРИДРУЖИВАЊЕ КОАЛИЦИЈИ

Коалиција ЛА21 је, између осталог, замишљена као покретач у промовисању локалног одрживог развоја. Да би се то постигло, неопходно је укључити већи број општина у рад Коалиције. Посебна пројектна активност, чија је сврха укључивање нових општина, подразумевала је одржавање састанка у свакој од пилот општина, на којима су учествовале њима суседне општине. Пилот општине су на тим састанцима презентовале знања, вештине и искуства која су стекли током израде Стратегија локалног одрживог развоја. На тај начин, суседне општине су добиле важне информације које ће им омогућити да започну исти процес. Предуслов за придруживање Коалицији ЛА21 је израђена Стратегија локалног развоја или донета одговарајућа одлука о приступању изради Стратегије.

ИНТЕРНА КООРДИНАЦИОНА ГРУПА

На самом почетку реализације пројекта „Одрживи развој у градовима и општинама Србије“ формирана је Интерна координациона група (ИКГ), како би се обезбедила комуникација и координација унутар организационе структуре СКГО. Основна идеја је да се различите могућности и перспективе о питањима одрживог развоја интегришу у општи рад СКГО. Да би се то постигло, неопходно је обезбедити неформалну, али редовну интерну комуникацију. ИКГ би требало да разматра могућности и покреће иницијативе за успостављање сарадње на различитим пројектима и активностима усмереним ка локалном развоју.

Групу чине представници:

- ☞ Центра за подршку изградњи локалних капацитета,
- ☞ Саветодавног центра,
- ☞ Тренинг центра,
- ☞ Одбора за европске интеграције и међународну сарадњу,
- ☞ пројект менаџер,
- ☞ експерт на пројекту,
- ☞ секретар Одбора за заштиту животне средине,
- ☞ представник КС (када је то могуће).

Главни циљ ИКГ је усаглашавање свих активности које се реализују у оквиру ове области, формирање заједничке понуде и подршке свим општинама заинтересованим за стратешко планирање локалног одрживог развоја.

У протеклом периоду организовано је неколико састанака на којима је донет низ закључака и предлога, на основу сугестија самих општина чланица Коалиције ЛА21 и искустава чланова ИКГ.

ОСТАЛЕ АКТИВНОСТИ

Остале пројектне активности су биле усмерене на ширење информација и подизање јавне свести о одрживом развоју. Информативни лифлет „Одрживи развој у градовима и општинама Србије“ дистрибуиран је члановима Коалиције, као и свим другим заинтересованим учесницима.

Састанци Коалиције ЛА21 и састанци са суседним општинама, били су медијски пропраћени, што је искоришћено за презентацију пројекта и за информисање шире јавности о одрживом развоју и активностима које се на том пољу спроводе у Србији.

6.

Перспективе за одрживи развој на локалном нивоу у Србији и планови СКГО

Зашто стратешко планирање

С обзиром на динамично окружење у коме живимо и радимо, све је већа потреба да се сазна и одреди будућност. Планирањем се уводи ред у организацији, а индиректно, и у њеном окружењу.

Стратешко планирање је део планирања који се тиче одређивања циљева за даљу будућност (преко 5 година), који имају велики утицај на наше окружење, и који својом реализацијом остварују саму сврху организације. Оно захтева доношење одлука које су резултат поседовања довољно информација, многих консултација и јасне стратешке намере (или воље да се одлуке и спроведу). Једном када се одлука донесе, организација преузима одговорност за њено спровођење. Што су одлуке боље испланиране, и њихова реализација ће бити боља. С обзиром на своју дугорочност и значај, стратешки планови морају бити стратешко усмерење и правац, али истовремено морају да имају додир са реалношћу која се свакодневно мења.

Стратешки планови донети у дијалогу са грађанима кроз консултације и договоре, омогућавају локалним заједницама, у свим секторима (локални органи власти, организације грађанског друштва, привреда и други актери на локалном нивоу) да граде, стављају у функцију и одржавају друштвену и економску инфраструктуру, која ће управљати заштитом животне средине, и коначно, која ће креирати и спроводити визију развоја. Такви стратешки планови не само да дају свој допринос имплементацији регионалних и националних визија развоја, већ представљају и значајно оруђе, а често и предуслов за финансирање/кофинансирање локалних пројеката и програма из средстава предприступне помоћи Европске уније.

НАСТАВАК ПРОЈЕКТА „ОДРЖИВИ РАЗВОЈ У ГРАДОВИМА И ОПШТИНАМА СРБИЈЕ 2007 – 2008“

Наставак активности на стратешком планирању локалног одрживог развоја би требао да подразумева и јачање улоге, капацитета и даље проширивање мреже Коалиције. Да би Коалиција постала референтна и да би мотивисала нове општине да јој се прикључе, неопходно је много више самоиницијативе садашњих чланица. Чланице би морале да изнађу могућност боље комуникације и координације, као и да јасније дефинишу своје потребе и интересе.

Такође, Коалиција би требало да размотри могућност и лобира, да њене чланице постану партнери у имплементацији националних или међународних пројеката који су усмерени на локални ниво.

Реално је очекивати да ће у наредних неколико година значајна финансијска средства бити доступна локалним самоуправама, посебно онима које имају стратешке развојне планове. Да би ефикасно спроводиле планове, општине ће морати да ускладе потребе и циљеве са својим реалним могућностима, уз константан рад на њиховом унапређењу.

Пилот општине би у наредном периоду требало да израде акционе планове за имплементацију својих стратегија, сходно утврђеним приоритетима. Неопходно је и усавршавање представника општина за управљање

пројектима, као и укључивање више актера у цео процес. За пилот општине ће бити посебно важно да користе све могућности и ресурсе које пружају СКГО и Коалиција ЛА21.

За успешну имплементацију стратегија локалног одрживог развоја неопходно је да се отклоне неки организациони недостаци и да се имплементирани стратегије на неки начин институционализују.

Чланице Коалиције ЛА21 су на састанку у Панчеву истакле потребу формирања јединице/канцеларије за имплементацију стратегија. Општине су се усагласиле око јединственог модела јединица, али се касније показало да такав приступ није реалан.

Стога би у наредном периоду требало обновити активности ка таквим организационим решењима које би довеле до формирања јединица за имплементацију стратегија, али које би биле усаглашене са специфичностима и потребама сваке од пилот општина.

Општине треба да наставе раде у духу децентрализације и демократизације, као што је то био случај током израде стратегија, и да даље теже ка успостављању доброг управљања.

НОВА ПАРТНЕРСТВА ЗА ОДРЖИВИ РАЗВОЈ

Партнерство за одрживи развој успостављено је на националном и међународном нивоу током реализације пројекта „Програма заштите животне средине и одрживог развоја у градовима и општинама Србије 2007 – 2008“.

Уз јачање постојећег, пожељно је успоставити и нова партнерства на пољу одрживог развоја. У том циљу представник пројектног тима СКГО је у периоду од 6. до 8. јуна 2008. године боравио у Риминију, у Италији на XI годишњој Скупштини италијанске националне мреже ЛА21 (Coordinamento Agende 21 Locali Italiane). На позив домаћина, српски представник је презентовао досадашња искуства и резултате постигнуте у напорима српских општина и градова у стратешком планирању локалног одрживог развоја и напоре СКГО као националне асоцијације локалних власти у промоцији

и унапређењу локалних планова одрживог развоја. Приликом посете отворено се дискутовало о потребама и важности повезивања националних мрежа и Коалиција ЛА21 са циљем размене искустава и проналажењем адекватних партнера у реализацији стратешких приоритета.

Потреба и воља за повезивањем суседних и земаља у региону јесте и препознавање важности регионалне проблематике и тематике заштите животне средине, коју далеко развијеније земље сматрају приоритетом одрживог развоја и главним индикатором квалитета живота. Сходно томе, остварена је прва сарадња са Италијанском мрежом ЛА21 и направљени су први контакти за даљи развој сарадње на много специфичнијем и конкретнијем нивоу.

СКГО ће наставити да одржава постојеће и успоставља нове контакте са свим релевантним актерима на националном и међународном нивоу у циљу даљег јачања сарадње и успостављања нових партнерстава.

EXCHANGE 2

Европска агенција за реконструкцију одобрила је средства за другу фазу програма **EXCHANGE** из CARDS - Community Assistance to Reconstruction, Development and Stabilisation програма за Србију, за 2006. годину. Програм **EXCHANGE 2** се састоји из две компоненте:

- ☞ „**EXCHANGE 2 - Јачање капацитета Сталне конференције градова и општина**“, који реализује Стална конференција градова и општина.
- ☞ „**EXCHANGE 2 - Заједничка подршка локалним самоуправама у Србији**“, који реализује конзорцијум предвођен GDSI - Galway Development Services International, у блиској сарадњи са СКГО.

ОПШТИ ЦИЉ

Општи циљ програма **EXCHANGE 2** је подршка подизању капацитета Сталне конференције градова и општина, одабраних градова и општина, као и дефинисање њихових улога и надлежности у складу са стандардима Европске уније. На овај начин биће обезбеђени предуслови за бржи темпо реформи неопходних за интеграцију у европске токове.

EXCHANGE 2 пружа подршку СКГО, градовима и општинама у реализацији стратешких приоритета развоја локалне самоуправе у Србији, укључујући и нове надлежности пренете са централног нивоа.

ПЛАНИРАНИ РЕЗУЛТАТИ

- ☞ Подршка развоју организације и капацитета СКГО и припрема следеће фазе подршке локалној самоуправи у Србији.
- ☞ Унапређење рада локалних самоуправа, укључујући планирање, управљање и пружање услуга грађанима.
- ☞ Обезбеђивање директне подршке одабраним градовима и општинама у припреми или даљем развоју стратегија одрживог развоја локалне заједнице, као и припрема и спровођење општинских пакета услуга, кроз СКГО.

ТРАЈАЊЕ И СРЕДСТВА

Програм EXCHANGE 2 ће трајати 24 месеца, од фебруара 2008. до марта 2010. године. Укупна вредност програма EXCHANGE 2 је 4.500.000 €, од чега је 1.000.000 € предвиђено за пројекат „**EXCHANGE 2 - Јачање**

капацитета Сталне конференције градова и општина“, који реализује СКГО, а 3.500.000 € за пројекат „**EXCHANGE 2 - Јачање капацитета Сталне конференције градова и општина**“, који реализује GDSI конзорцијум, у блиској сарадњи са Сталном конференцијом градова и општина.

УЛОГА СКГО

У погледу даљих активности везаних за локални одрживи развој, било да је реч о покретању процеса у новим општинама или имплементацији стратегија, СКГО би требала да има кључну улогу у посредовању између локалних и националних власти. СКГО би требала да, користећи све постојеће ресурсе стимулише активности у области локалног одрживог развоја.

Од круцијалног значаја биће наставак блиске и директне сарадње са градоначелницима и председницима општина, и даља фацитација процеса одрживог развоја.

У догледно време се очекује формирање тима или институције која ће се бавити имплементацијом Националне стратегије одрживог развоја. То ће омогућити да се СКГО у сарадњи са мрежом „Коалиција ЛА21“ више укључи у заступање интереса општина које су усвојиле локалне стратегије одрживог развоја и помогне њихову даљу имплементацију, односно, да помогне општинама које су приступиле изради стратегија, да би тај процес успешно спровеле.

У наредном периоду, СКГО ће преко Интерне координационе групе и даље пружати подршку општинама и доприносити стимулисању активности у области одрживог развоја.

7.

Остали значајнији релевантни пројекти на пољу одрживог развоја у Србији

У наведеном периоду покренуте су и бројне друге активности везане за одрживи развој у Србији. Различите међународне организације, као и агенције Уједињених нација и Европске уније су реализовале или започеле реализацију пројеката који имају директне или индиректне везе са одрживим развојем на локалном нивоу.

Иако се поменути програми и пројекти одвијају углавном независно и имају различит методолошки приступ, они се међусобно битно не разликују. Било би веома важно успоставити бољу координацију и размену информација између свих актера, што је СКГО иницирао и у чему су постигнуте одређени резултати. У даљем тексту наведени су неки од програма или пројеката који су у овом тренутку актуелни.

ПРОГРАМ МЕГА

Подстицај економском развоју општина (МЕГА) је програм за локални економски развој који финансира амерички народ кроз Агенцију Сједињених Америчких Држава за међународни развој (USAID) а спроводи организација The Urban Institute (UI). Програм је започет у октобру 2005. године. Циљ овог програма је развијање капацитета локалних јединица и локалних привредних група ради бржег економског развоја и стварања нових радних места, пружање подршке у увођењу нових концепата и вештина и стварање позитивне пословне климе која ће омогућити развој приватног сектора. Задатак програма МЕГА је да пружи подршку јединицама локалне самоуправе у:

- ☞ отварању нових радних места,
- ☞ оснивању нових фирми и предузећа,
- ☞ привлачењу инвестиција,
- ☞ оснивању партнерства између јавног и приватног сектора.

Рад програма МЕГА се темељи на основама постављеним у Програму за реформу локалне самоуправе у Србији (SLGRP - Serbia Local Government Reform Program) који је почео 2001. године, а завршио се у септембру 2006. године. За разлику од SLGRP, програм МЕГА се конкретно бави само локалним економским растом. Одабрани су одређени економски центри широм земље са којима ће се сарађивати. Основни критеријум за избор општина сарадница је био њихова способност да утичу на економски развој својих региона.

Програм је покрио четири основне области: правне реформе, изградњу капацитета локалне самоуправе, развој пословних удружења, обуку и стручну подршку у задуживању ради финансирања инвестиционих пројеката.

Компонента за локални економски развој представља централни део програма МЕГА. Програм пружа стручну и материјалну помоћ и организује обуку општинама са којима сарађује и тиме им омогућава да подрже економски развој у својим заједницама.

Компонента за ЛЕР (Локални економски развој) обучавањем и пружањем стручне помоћи помаже запосленима у локалним самоуправама и члановима комисија за економски развој у припреми свеобухватних стратешких планова за ЛЕР, чија припрема укључује учешће целе локалне заједнице. Оним општинама које већ имају усвојене стратешке планове МЕГА ће, уколико је то потребно, помоћи при њиховој ревизији или ажурирању. У оквиру овог контекста и након усвајања стратешких планова за ЛЕР, МЕГА ће наставити сарадњу са општинама на имплементацији пројеката обухваћених стратешким плановима: реализацији гринфилд и браунфилд инвестиција, успостављање Зона унапређеног пословања (BID - Business Improvement District), оснивање бизнис инкубатора, оснивање центара за примењена истраживања и технологије, итд.

Више информација о Програму МЕГА може се наћи на веб страници www.mega.ui-serbia.org.

ПРОГРАМ РАЗВОЈА ОПШТИНА У ЈУГОЗАПАДНОЈ СРБИЈИ (ПРО)

Програм развоја општина у југозападној Србији (ПРО) је резултат партнерства између Европске уније и Владе Швајцарске, који су преко **Европске агенције за реконструкцију (ЕАР)**, односно **Швајцарске агенције за развој и сарадњу (СДЦ)**, обезбедили финансијска средства за реализацију ПРО, Програма Уједињених нација за развој (УНДП), организације одговорне за спровођење програма; **Владе Републике Србије**, чије напоре да реформише управу и смањи сиромаштво ПРО подржава и координира активности у релевантним министарствима као и у осам општина југозападне Србије укључених у ПРО.

Програм развоја општина у југозападној Србији (ПРО) се реализује у осам општина југозападне Србије - Ивањици, Новом Пазару, Новој Вароши, Прибоју, Пријепољу, Рашки, Сјеници и Тутину.

Прва фаза програма је почела да се реализује у лето 2006. године и циљ јој је био да помогне општинама да побољшају квалитет живота грађана у овом подручју као и да се помогне Влади Републике Србије да реформише управу

и смањи сиромаштво, пратећи релевантне националне стратегије. Општине које су учествовале у првој фази програма - Нови Пазар, Нова Варош, Прибој, Пријеполје, Сјеница и Тутин су израдиле стратегије одрживог развоја. У сарадњи са овим општинама, реализована су 24 пројекта инфраструктуре, чија укупна вредност премашује 2 милиона евра. Изграђена су и опремљена два савремена општинска услужна центра, као важан део концепта модерне општине. Такође, унапређена је и сарадња између општина овог подручја.

Друга фаза програма је почела да се реализује у 2008. години и трајаће до краја 2009. године. У програм су укључене и општине Рашка и Ивањица. Активности су првенствено усмерене на реализацију међуопштинских или регионалних пројеката инфраструктуре и на успостављање регионалних развојних агенција за општине Златиборског, Рашког и Моравичког округа. Оснивање тих агенција је веома значајно пошто ће оне водити припрему развојних пројеката и за њихово финасирање тражити средства из различитих националних и међународних фондова, а посебно из претприступних фондова Европске уније.

Иако ПРО у првом реду сарађује са општинама, кроз Фонд за учешће грађана одвојена су средства за пројекте који укључују читаву заједницу и чији је циљ побољшање квалитета живота локалних заједница. Захваљујући томе, настала су партнерства разнородних удружења грађана и организација локалне самоуправе. До сада је подржано 19 пројеката из свих осам општина, у укупном износу од 100.000 евра.

Више информација о Програму развоја општина у југозападној Србији може се наћи на веб страници www.pro.undp.org.yu.

ПРОГРАМ ОПОРАВКА И РАЗВОЈА ОПШТИНА У ПЧИЊСКОМ И ЈАБЛАНИЧКОМ ОКРУГУ – МИР И МИР2

Програм опоравка и развоја општина на југу Србије (МИР) реализован је у периоду од 2003. до 2005. године од стране Програма Уједињених нација за развој (UNDP) средствима Европске уније, преко Европске агенције за реконструкцију (EAP), а кроз директну и успешну сарадњу са локалним

самоуправама у 11 општина Пчињског и Јабланичког округа. Буџет програма био је 6,5 милиона евра, а циљеви и области на које је програм био оријентисан били су:

- ☞ јачање капацитета општина у области пружања услуга, укључујући унапређење инфраструктуре и социјалних служби у складу са стварним потребама становништва и потребама различитих етничких заједница;
- ☞ јачање структура локалне заједнице и цивилног друштва кроз учешће у процесима одлучивања и планирања на општинском нивоу, као и препознавање приоритета у развоју општина;
- ☞ ублажавање последица економске кризе кроз радно-интензивне инфраструктурне пројекте, изабране са списка предлога приоритетних пројеката.

Најзначајнији резултати прве фазе у спровођењу програма МИР су: успостављање партиципативног процеса и формирање институција које дефинишу приоритете на локалном нивоу; реализација 145 пројеката, чији је директан резултат побољшање квалитета пружања услуга; привремено запошљавање 1.515 људи; оснивање 6 општинских услужних центара за пружање услуга грађанима (САС - Citizens' Advisory Committee) у сарадњи са међународним донаторима и подршка и усмеравање Регионалног Управног одбора, који на тромесечном нивоу окупља све председнике општина које су учествовале у Програму.

Након великог успеха прве фазе програма и значајног доприноса развоју читавог региона, група донатора одлучила је да настави са започетим процесима. Зато је децембра 2005. године отпочела друга фаза реализације Програма развоја и опоравка општина – МИР2. И овај пут средства су обезбедили Европска унија, преко Европске агенције за реконструкцију, Влада Републике Србије, Краљевина Шведска преко Шведске агенције за интернационални развој, Република Аустрија преко Аустријске развојне агенције (АДА), Амбасада Краљевине Норвешке. Програм је реализован кроз активности Програма Уједињених нација за развој у свих 13 општина Јабланичког и Пчињског округа.

Са буџетом око 10,2 милиона евра, у региону у коме живи близу пола милиона људи, програм МИР2 представља највећи међународни пројекат икад реализован на овим просторима. Посебно је важно истаћи да је партнерство са Владом Републике Србије омогућило усклађивање дугорочних и краткорочних приоритета развоја локалних самоуправа и Републике Србије у целини.

Активности програма МИР2 реализоване су кроз 4 етапе:

- ☞ иницирање и поспешивање сарадње међу општинама на регионалном нивоу и формирање Центра за развој Јабланичког и Пчињског округа;
- ☞ покретање процеса стратешког планирања у свим општинама, креирање стратешких планова општина и финансирање приоритетних пројеката дефинисаних стратешким плановима општина;
- ☞ побољшање рада општинских административних служби кроз програме стручног усавршавања запослених;
- ☞ подизање квалитета пружања услуга грађанима кроз формирање и подршку у раду општинских услужних центара.

Друга фаза програма опоравка и развоја општина завршава се у октобру 2008. године.

Више информација о Програму опоравка и развоја општина на југу Србије може се наћи на веб страници www.mir2program.org

МСП ПРОГРАМ

Програм подршке општинама је основала **Швајцарска агенција за развој и сарадњу** у октобру 2001. године, као један од темеља подршке владе Швајцарске Србији и Црној Гори. МСП има намеру да промовише реформе и развојни процес у општинском руковођењу у **партнерским општинама** у периоду од око десет година, до 2011. године. Програм такође, подржава локалне

напоре за унапређење комуналних сервиса и социјалног развоја подстичући активно учешће грађана у процесу власти. За спровођење програма одговоран је конзорцијум састављен од швајцарске консултантске компаније **ITECO Engineering Ltd.** и швајцарске невладине организације **Intercooperation.**

Циљ МСП је подршка општинама партнерима у Србији у периоду од десет година (2001-2011). Подршка МСП-а се односи на процес реформи, развој у оквиру процеса децентрализације и изградњу општинских капацитета. Приступ се заснива на потребама и активном учешћу општина.

ВИЗИЈА МСП

Општине партнери се препознају као одрживе, аутономне, ефикасне и одговорне локалне самоуправе које доприносе бољим условима живота својих грађана.

МСП подразумева да се одговорност заснована на владавини права не односи само на највиши ниво власти, већ и на локални ниво. Подразумева се и да се грађани и цивилно друштво активно укључују у процес управљања на општинском нивоу.

МИСИЈА МСП

МСП подржава развој капацитета и процесе реформи општинских управа, при томе помажући општинама да:

- ☞ преузму нове улоге, одговорности и задатке,
- ☞ побољшају свој учинак у оквиру скромних средстава којима располажу.

МСП Програм обухвата општине Чачак, Краљево, Пожега, Ужице, Ариље, Чајетина, Куршумлија, Ниш и Нови Пазар.

СПИСАК СКРАЋЕНИЦА (акронима)

- ЕУ/EU** – Европска унија
(European Union)
- ЕАР/EAR** – Европска агенција за реконструкцију
(European Agency for Reconstruction)
- ИКГ** – Интерна координациона група
- КС** – Асоцијација локалних и регионалних власти Норвешке
- ЛЕД/LED** – Локални економски развој
(Local Economic Development)
- МСП** – Мала и средња предузећа
- НВО** – Невладине организације
- СИДА/SIDA** – Шведска агенција за међународну сарадњу
(Swedish International Development Cooperation Agency)
- СКГО** – Стална конференција градова и општина
- СО** – Скупштина општине
- УН/UN** – Уједињене нације
(United Nations)
- UNDP** – Програм Уједињених нација за развој
(United Nations Development Programme)
- УСАИД/USAID** – Агенција Сједињених Америчких Држава за међународни развој
(United States Agency for International Development)
- UNCED** – Самит о животној средини и развоју
(United Nations Conference on Environment and Development)
- WSSD** – Светски самит о одрживом развоју
(World Summit on Sustainable Development)
- MSP** – Програм подршке општинама
(Municipality Support Programme)
- KFW** – Немачка развојна банка
(Kreditanstalt Für Wiederaufbau)
- КЛРВЕ/CLRAE** – Конгрес локалних и регионалних власти Савета Европе
(Conference of Local and Regional Authorities of Europe)

- CEMR** – **Савет европских општина и регија**
(Council of European Municipalities and Regions)
- UCLG** – **Светска асоцијација Уједињени градови и локалне власти**
(United Cities and Local Governments)
- ICLEI** – **Међународни савет за локалне еколошке иницијативе**
(International Council for Local Environmental Initiatives)
- DFID** – **Одељење за међународни развој**
(Department For International Development)
- LGI** – **Институт за локалну управу**
(Local Government Institute)
- ОЕБС/OSCE** – **Организација за европску безбедност и сарадњу**
(Organization for Security and Co-Operation in Europe)
- ЛА21/LA21** – **Локална агенда 21**
(Local Agenda 21)
- CARDS** – **Помоћ Европске заједнице у обнови, развоју и стабилизацији**
(Community Assistance to Reconstruction, Development and Stabilisation)
- GDSI** – **Galway Development Services International**
(Galway Development Services International)
- MEGA** – **Подстицај економском развоју општина**
(Municipal Economic Growth Activity)
- УИ/УИ** – **Урбан Институт**
(The Urban Institute)
- SLGRP** – **Програм за реформу локалне самоуправе у Србији**
(Serbia Local Government Reform Program)
- BID** – **Зона унапређеног пословања**
(Business Improvement District)
- LC21** – **Coordinamento Agende 21 Locali Italiane**
(Coordinamento Agende 21 Locali Italiane)
- NALAS** – **Мрежа асоцијација локалних власти југоисточне Европе**
(Network of Associations of Local Authorities in South-East Europe)
- ЦАЦ/CAC** – **Центар за пружање услуга грађанима**
(Citizens' Advisory Committee)
- ПРО** – **Програм развоја општина**

